

บทที่ ๑

บทนำ

ปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนาอีกปัญหาหนึ่งนอกเหนือไปจากการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้วก็คือ ปัญหาการพัฒนาทางการเมือง กล่าวคือ ทำอย่างไรจึงจะให้การปกครองในประเทศมีความมั่นคง ซึ่งหมายถึงการเข้ามา บริหารประเทศของบุคคลกลุ่มหนึ่ง เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือหลักการมิใช่การเข้ามาบริหาร ประเทศโดยการปฏิวัติ (การเปลี่ยนแปลงรูปการปกครองหรือระบบการเมืองโดยวิธีการรุนแรง ไม่ใช้กระบวนการตามกฎหมายที่กำหนดไว้) หรือรัฐประหาร (การเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล โดยใช้กำลังการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มุ่งเปลี่ยนคณะผู้ปกครองประเทศ มิได้เปลี่ยนหลักหรือ ระบอบการปกครองประเทศ)^๑

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศหนึ่งก็ประสบกับปัญหาดังกล่าว เช่นกัน กล่าวคือ มีการปฏิวัติการปกครองของประเทศให้เป็นระบอบประชาธิปไตย และ ต่อมาก็มมีการใช้กำลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบเผด็จการโดยกลุ่มทหาร ถึง แม้จะมีทหารทำการปกครองประเทศ แต่ก็ไม่อาจให้หลักประกันได้ว่าจะเกิดเสถียรภาพ ทางการเมือง ทั้งนี้เพราะในบางครั้งก็มีการรัฐประหารเกิดขึ้น โดยกลุ่มทหารด้วยกัน เป็นต้นว่า การพยายามทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๒๐^๒ และการรัฐประหาร ของ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่^๓ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ เป็นต้น

---

^๑จรรยา สุภาพ, ศัพท์วิชาการทางรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๒๓-๒๔.

^๒เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, "บทบาทของธุรกิจเอกชนกับการพัฒนาระบอบ ประชาธิปไตย" (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๔๔.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

สิ่งที่น่าสังเกตในการเมืองไทยนับแต่ปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ก็คือการเปลี่ยนระบอบการปกครองกลับไปกลับมา ระหว่างเผด็จการและประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ผู้นำของไทยก็มีแนวโน้มที่ต้องการให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น^๑ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการปกครองของประเทศจะยังไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ก็ตาม

เมื่อพิจารณาถึง ประชาธิปไตยในประเทศไทยแล้วจะพบว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็มีคนไทยบางคนมีความคิดที่จะให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น เทียนวรรณ^๒ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดดังกล่าวมิได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนไทยมากนัก ทั้งนี้เพราะว่าในระยะเวลาดังกล่าว ประชาชนส่วนใหญ่มีความพอใจในการบริหารปกครองในสมัยนั้น^๓

แต่เมื่อตกมาถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่ามีประชาชนไทยบางคนไปศึกษาต่างประเทศ เช่น นายปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลโท ประยูร ภมรมนตรี เป็นต้น^๔ คนเหล่านี้ได้มีโอกาสเห็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศตะวันตก ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับการปกครองของประเทศไทย จึงมีความคิดที่จะให้ประเทศไทยมีการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยบ้าง เมื่อนักคิดเหล่านี้กลับมาประเทศไทย จึงมีการรวมตัวกันเป็น "คณะราษฎร" ทำการเปลี่ยน

^๑ เช่น การที่รัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒.

^๒ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๕ (พระนคร : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), หน้า ๔๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^๔ ญาตี ไหวติ, การปกครองของไทย (กรุงเทพมหานคร : บุญชัยการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๕๖.

แปลงการปกครองประเทศในปี ๒๔๗๕ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย^๑ แต่ปรากฏว่าภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว คณะราษฎรเองไม่สามารถดำเนินการให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ดังที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า คณะราษฎรไม่สามารถทำให้กระบวนการเมืองดำเนินจากล่างไปสู่บนตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ เป็นต้นว่า ประการแรก คณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในความว่างเปล่า กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงการปกครองในขณะที่ ประชาชนโดยส่วนรวมไม่มีความคิดในกระบวนการแบบประชาธิปไตยอยู่เลย ประการที่สอง คณะราษฎรและผู้ปกครองในระยะต่อ ๆ มา พยายามสร้าง ความแข็งแกร่งทางภายในแต่เพียงอย่างเดียว คือมุ่งแต่จะหากำลังสนับสนุนในรัฐสภา แต่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับพลังจากวงนอกหรือจากประชาชน เช่น ไม่มีการวางแผนพัฒนาทางการเมืองในลักษณะที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองและรวมกันเป็นพลังทางการเมือง ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญยิ่งของการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย^๒

นอกจากนี้ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ผู้นำของประเทศต่างแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน มีการรัฐประหารและกบฏ เกิดขึ้นหลายครั้ง แทนที่จะระดมกำลังงานหาช่องทางที่จะพัฒนาการเมืองของประเทศให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์สมดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผลเสียของการรัฐประหารก็คือ เป็นการทำลายวิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศ เพราะทำให้พัฒนาการทางการเมืองสะดุดหยุดชะงักเรื่อยมา^๓

^๑บุญทัน ดอกไธสง, การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการเมืองไทย

(พระนคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

^๒พงศ์เพ็ญ ศกุนตารักษ์, ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย

(พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๒-๑๓.

^๓กมล สมวิเชียร, พัฒนาการเมืองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยม,

๒๕๑๓), หน้า ๓๐.

ดังนั้น อำนาจทางการเมืองจึง เปลี่ยนจากการที่พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุด มาตกอยู่กับคณะบุคคลผู้ทำการ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองปกครอง จึงเป็นการปกครองโดยกลุ่ม บุคคลหรือคณาธิปไตยเท่านั้น หากใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยดังที่ประกาศไว้ในตอน แรกไม่^๑

เนื่องจากว่า นับแต่ปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา เกิดรัฐประหารขึ้นหลายครั้ง โอกาสที่ ประชาธิปไตยจะฝังรากลึกในประเทศจึงไม่เกิดขึ้น อำนาจทางการเมืองตกอยู่กับบุคคล บางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มทหารสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ในสภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ประชาชน ขาดประสบการณ์และความ เข้าใจในหลักการประชาธิปไตยในทางกลับกัน เป็นการ เปิดช่องว่างให้แก่มูลุมนักการเมืองที่ยึดอำนาจรัฐโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง โดยอ้างว่าประชาชน ไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง^๒ ข้ออ้างดังกล่าว เป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาหาข้อเท็จจริงว่า โดยสภาพความเป็นจริงแล้วประชาชนมีความรู้ความ เข้าใจและมีวิถีชีวิต เป็นแบบ ประชาธิปไตยหรือไม่เพียงใด

สภาพของปัญหา

ประเทศต่าง ๆ ที่มีระบบการเมืองแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตย หรือเผด็จการต่างก็มีกลุ่มผลประโยชน์อยู่ในระบบการเมืองนั้น ๆ แต่ความสำคัญของกลุ่ม ผลประโยชน์จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระบบการเมืองในประเทศว่าเป็นประชา- ธิปไตยหรือเผด็จการ กล่าวคือ ในประเทศที่มีระบบการเมืองเผด็จการ กลุ่มผลประโยชน์ ไม่ใคร่จะมีความสำคัญ นอกจากนั้นกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ยังมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่คำนวณ อำนาจของผู้ปกครอง มากกว่าที่จะเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกภายในกลุ่ม^๓

^๑ อึ้งรังค์ ลิ้นสรัสดี, อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๐.

^๒ ดูรายละเอียด ใน วิกิซันตี ทวีเศรษฐ, ประสาน บุญโสภากย์ และรังสรรค์ แสงสุข, รวมประกาศคณะปฏิวัติ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๑๓.

^๓ ชาญวิทย์ วิชระพุกก์และสุชิน คันทิกุล, พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.), หน้า ๓๗-๓๘.

ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์จะมีอยู่หลายกลุ่ม ความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์ก็มีมากขึ้น เช่น ถ้ามีกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งอยู่มาก พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นก็มีโอกาสที่จะเข้มแข็งได้ง่าย เพราะพรรคการเมืองต้องอาศัยความช่วยเหลือด้านกำลังคนและทรัพย์สินจากกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้ ถ้ามีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่ม และกลุ่มเหล่านี้มีอิทธิพลอยู่ในระบบการเมืองเท่า ๆ กัน กลุ่มต่าง ๆ จะถ่วงดุลย์อำนาจซึ่งกันและกันได้ มิให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลของประเทศมากเกินไปจนทำให้กลุ่มนั้นสามารถใช้อำนาจของรัฐบังคับกลุ่มอื่นได้ทั้งหมด^๑

สำหรับความหมายของกลุ่มผลประโยชน์นั้น มีการให้คำจำกัดความได้ ดังนี้คือ Graham Wootton ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงกลุ่มหรือสมาคมที่หาวิธีใช้อิทธิพลชักจูงให้นโยบายสาธารณะเป็นไปในทิศทางที่กลุ่มได้เลือกสรร ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธที่จะเข้าไปรับผิดชอบโดยตรงในการปกครองประเทศ^๒ ใน International Encyclopaedia of the Social Sciences ให้ความหมายว่า เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวโดยสมัครใจของบุคคลต่าง ๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์อาจเป็นผลประโยชน์โดยทั่วไป หรือเฉพาะเจาะจงของกลุ่มและภายใต้การเข้าร่วมกันนี้ ก็เพื่อที่จะให้มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ^๓ Maurice Duverger ให้คำนิยามไว้ว่า เป็นกลุ่มที่ไม่มีบทบาทโดยตรงในการแสวงหาอำนาจ แม้ว่าจะมีอิทธิพลต่อศูนย์อำนาจแต่ก็อยู่นอกศูนย์อำนาจ

---

^๑ กระทบด ทองธรรมชาติ, การเมืองและประชาธิปไตยของไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๑๔), หน้า ๖๑.

^๒ Graham Wootton, Interest Group, (Englewood Cliffs New Jersey : Prentice - Hall, 1970), p. 1.

^๓ International Encyclopaedia of the Social Science, (New York : The Free Press, 1968), Vol. 7, p. 486.

พยายามที่จะโน้มน้าวบุคคลที่มีอำนาจ แต่ไม่พยายาม เสนอคนของตนขึ้นมาครองอำนาจแทนอย่างถาวร^๑ จากคำจำกัดความต่าง ๆ สรุปได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์หมายถึงกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตน และพยายามโน้มน้าวหรือชักจูงบุคคลผู้มีอำนาจ หรือรัฐบาลให้มันโยบาย เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มตน ทั้งนี้โดยไม่ต้อง การเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองโดยตรง

สำหรับองค์ประกอบภายในที่สำคัญของกลุ่มผลประโยชน์มี ๓ ประการคือ^๒

๑. เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลต่าง ๆ โดยสมัครใจ มิใช่การรวมในลักษณะที่ถูกบังคับให้รวมหรือถูกภาวะครอบงำบางอย่างที่ทำให้เกิดการรวมขึ้น

๒. โดยเจตนาของการเข้าร่วมกลุ่ม ก็เพื่อที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์ของตน โดยมิใช่เป็นการรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แต่อย่างใด

๓. เจตนาของการเข้าร่วมกันนี้ ยังพาดพิงไปถึง เรื่องของความต้องการที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐอื่นจะ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน

เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้ คือ^๓

^๑Maurice Duverger, Party Politic and Pressure Groups (London : Nelson, 1972), p. 101.

^๒แสวง รัตนมงคลมาศ. "กลุ่มอิทธิพล กำเนิดบทบาท ผู้สร้างและทัศนระตอการเปลี่ยนแปลง." ใน ลัทธิการเมือง, ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, บรรณาธิการ (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๑๓.

^๓Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell, Jr. Comparative Politics : A Developmental Approach (Boston : Little, Brown and Company, 1966), p. 75-78.

๑. กลุ่มชั่วคราว (anomic interest groups) เป็นกลุ่มที่รวมกันโดยปราศจากเป้าหมายในระยะยาว มีพฤติกรรมที่คาดหมายทิศทางได้ยาก ขาดความต่อเนื่อง เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันโดยชั่วคราวหรือโดยบังเอิญ ทั้งนี้เพราะมีความต้องการร่วมกันบางอย่าง เช่น กลุ่มที่ไปฟังการหาเสียง กลุ่มที่เดินขบวน กลุ่มประเภทนี้ในบางครั้งมักใช้กำลังรุนแรง เช่น ก่อการจลาจล ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะควบคุมได้ยาก

๒. กลุ่มที่ไม่มีลักษณะเป็นสมาคม (non - associational interest groups) คล้ายกับ anomic interests groups แต่มีการจัดองค์การดีกว่า มีกิจกรรมเป็นครั้งคราวจะพบกลุ่มประเภทนี้มากในสังคมที่ล่าหลัง กลุ่มประเภทนี้รวมตัวกันโดยไม่มีโครงสร้าง วัตถุประสงค์ และการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจน แต่เป็นกลุ่มที่ยืดหยุ่น เชื่อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนาเป็นหลักในการรวมกลุ่ม กลุ่มประเภทนี้แม้ในสังคมอุตสาหกรรมก็ยังปรากฏ แต่ถูกจำกัดอิทธิพลจากกลุ่มที่มีการจัดองค์การที่ดีกว่าจนอ่อนกำลังไป หรือเมื่อมีกำลังมากขึ้นด้วยผลประโยชน์ที่ต่อเนื่องกันไม่ช้าจะพัฒนาการจัดองค์การและโครงสร้างจนเป็นกลุ่มประเภทที่ ๓ และ ๔ ต่อไป

๓. กลุ่มสถาบัน (associational interest groups) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเป็นองค์การอย่างเป็นทางการ มีการจัดระเบียบในองค์การ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยอำนาจของกฎหมาย เช่น พรรคการเมือง เป็นต้น

๔. กลุ่มสมาคม (associational interest groups) เป็นกลุ่มที่มีกำลังมากกว่าสามกลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เป้าหมายและวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มนี้เป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องตามกฎหมาย กลุ่มประเภทนี้มีคณะกรรมการ หรือผู้ดำเนินงานเป็นการถาวร มีเป้าหมายและจุดประสงค์ที่แน่นอนชัดเจน มีกระบวนการอย่างเป็นระเบียบ กลุ่มประเภทนี้ได้แก่ สหภาพแรงงาน, สมาคมนายจ้าง กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

สำหรับสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยจัดอยู่ในประเภท Associational interest groups ทั้งนี้ เพราะเป็นกลุ่มที่รวมสมาชิกที่มีอาชีพ

เดียวกัน การรวมกลุ่มจึงมีลักษณะเป็นสมาคม นอกจากนี้การจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงาน ยังเป็นการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ อีกด้วย

กลุ่มผลประโยชน์มีหน้าที่ในการรวบรวมความต้องการของสมาชิกภายในกลุ่มตน (interest articulation) ว่ามีอะไรบ้าง เพื่อจะได้หาทางดำเนินการเจรจากับฝ่ายบริหารในหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการดังกล่าว หรืออีกนัยหนึ่งผลประโยชน์ของสมาชิกนั่นเอง สำหรับสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยนั้น ได้มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกโดยการจัดทำแบบสอบถามและส่งไปให้สมาชิกทั่วประเทศ เสนอความเห็น ว่า ต้องการอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อว่าสหภาพฯ จะได้ประมวลความต้องการดังกล่าว เพื่อเจรจากับฝ่ายบริหารในการรถไฟฯ ต่อไป

ในที่สุดสหภาพฯ ได้ประมวลความต้องการของสมาชิกได้ ๔๐ ประการ ดังปรากฏในข่าวสารของสหภาพฯ ฉบับประจำเดือนสิงหาคม กันยายน และตุลาคม ๒๕๒๒ (รายละเอียดมีปรากฏในภาคผนวก)

ความต้องการทั้งหมดสามารถจำแนกประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้คือ

- ๑. สวัสดิการ
- ๒. ให้กรรมการชนส่งได้รับผลประโยชน์มากขึ้น
- ๓. การประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนการรถไฟฯ กับผู้แทนของสหภาพฯ

ด้านสวัสดิการ

- ให้การรถไฟฯ ทดลองจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลในครอบครัวในสถานที่เกินสิทธิ์ตามระเบียบการ ฉบับที่ ๔๔ ญ. ลว. ๑๒ เมษายน ๒๕๒๒
- ให้การรถไฟฯ จ่ายค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว เมื่อเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลเอกชนประเภทนอก เช่นเดียวกับคนใช้
- ให้การรถไฟฯ จัดอาคารบ้านพักให้เพียงพอแก่จำนวนผู้ปฏิบัติงานที่มีสิทธิ์เข้าอยู่อาศัยตามระเบียบของการรถไฟฯ ในกรณีที่การรถไฟฯ ไม่สามารถจัดให้ได้ ให้ผู้ปฏิบัติงานนั้นมีสิทธิ์เบิกค่าเช่าบ้านได้ เหล่านี้ เป็นต้น

- ให้การรถไฟฟ้า จัดงบประมาณไว้เพื่อฉุกเฉินของทุกฝ่ายและสำนักงานสำหรับสวัสดิการและจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน

- ให้การรถไฟฟ้า จัดรพพยาบาลไว้ประจำโรงพยาบาลรถไฟฟ้า สำหรับผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว เมื่อเจ็บป่วยไปรับการรักษาตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง

ให้กรรมกรขนส่งได้รับผลประโยชน์มากขึ้น

- ให้การรถไฟฟ้า ประกันค่าจ้างขั้นต่ำแก่กรรมกรขนส่งวันละ ๖๐ บาท และให้กำหนดชั่วโมงทำงานปกติวันละไม่เกิน ๘ ชม. โดยวิธีจัดกลุ่มหมุนเวียนกันมาปฏิบัติงาน

- ให้การรถไฟฟ้า ให้สิทธิด้านสวัสดิการและอื่น ๆ แก่กรรมกรขนส่ง เช่นเดียวกับลูกจ้างประจำของการรถไฟฟ้า ทุกประการ

- ให้การรถไฟฟ้า สร้างที่พักผ่อนในระหว่างปฏิบัติงานให้กรรมกรขนส่งที่มีกรรมกรปฏิบัติงานอยู่

การประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนการรถไฟฟ้า กับผู้แทนของสหภาพฯ

- ให้มีการประชุมระหว่างผู้แทนการรถไฟฟ้า กับผู้แทนสหภาพฯ เพื่อพิจารณาปัญหาแรงงานต่าง ๆ เป็นประจำ อย่างน้อยสองเดือนต่อหนึ่งครั้ง

จากความต้องการที่สำคัญทั้งสามประการนั้น ประเด็นที่น่าพิจารณา คือ การประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนการรถไฟฟ้า กับผู้แทนของสหภาพฯ อย่างน้อยสองเดือนต่อหนึ่งครั้ง ผู้วิจัยมีความคิดว่าถ้าทั้งสองฝ่ายได้มีการประชุมร่วมกันอยู่เสมอ ปัญหาข้อพิพาททางด้านแรงงานภายในการรถไฟฟ้า ย่อมลดน้อยลง ซึ่งจะส่งผลให้กิจการของการรถไฟฟ้า มีความเจริญก้าวหน้าในที่สุด นอกจากนี้ ถ้าฝ่ายการรถไฟฟ้า ตกลงให้มีการเจรจาร่วมกันดังกล่าวก็แสดงว่า การรถไฟฟ้า ให้ความสนใจ ยอมรับและมองเห็นถึงความสำคัญของสหภาพแรงงานฯ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของกรรมกรรถไฟฟ้าส่วนใหญ่

สำหรับอีกประเด็นหนึ่ง คือ การให้กรรมกรขนส่งได้รับผลประโยชน์มากขึ้น เนื่องจากว่าในบรรดาผู้ปฏิบัติงานในการรถไฟฟ้า ทั้งหมด กรรมกรขนส่งจัดได้ว่าเป็นประเภทที่อยู่ระดับล่างที่สุด กล่าวคือ ได้รับค่าจ้างน้อย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ไม่ได้รับสิทธิ

และสวัสดิการ ดังเช่นลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานของการรถไฟฯ ซึ่งถ้าหากสหภาพฯ ทำการเจรจากับฝ่ายการรถไฟฯ ในเรื่องดังกล่าวได้เป็นผลสำเร็จก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ฝ่ายกรรมกรชนสงฆ์เป็นอย่างมาก และช่วยให้กรรมกรชนสงฆ์สนับสนุนสหภาพฯ มากขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลให้สหภาพฯ มีความเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วย.

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นจึงมีการขยายกิจการอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนซึ่งเคยประกอบอาชีพการเกษตรเข้ามา เป็นกรรมกรในโรงงานต่าง ๆ มากขึ้น ปัญหาที่เกิดตามมาก็คือปัญหาข้อพิพาทระหว่างฝ่ายนายทุนกับฝ่ายกรรมกร ซึ่งมีสาเหตุสำคัญ ๆ ดังนี้คือ^๑

๑. ความบกพร่องในการบริหารงานของ เจ้าของกิจการหรือฝ่ายบริหารซึ่งทำให้ลูกจ้างไม่พอใจ เช่น เล่นพรรคเล่นพวก, แสดงอำนาจบังคับข่มขู่ลูกจ้าง, เข้มงวดกวาดขันในเรื่องเล็กน้อย เป็นต้น
๒. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของนายจ้าง กล่าวคือนายจ้างหรือเจ้าของกิจการละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะในเรื่องค่าจ้าง วันหยุดชดเชยชั่วโมงทำงานและสวัสดิการ
๓. ค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้น ทำให้ฝ่ายลูกจ้างเรียกร้อง ค่าแรงงานสูงขึ้น
๔. การเข้าแทรกแซงของบุคคลภายนอก เนื่องจากลูกจ้าง คนงาน ในธุรกิจอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อยและไม่รู้ซึ่งถึงสิทธิและผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย เมื่อมีการพิพาทแรงงาน หรือการนัดหยุดงานเกิดขึ้น จึงเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก เข้าแทรกแซงทำการยุยงให้ลูกจ้างยืนหยัดต่อสู้เพื่อให้ได้แต่ฝ่ายเดียว โดยมิได้คำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายหลัง

---

^๑ สุวิทย์ ยี่งวารพันธ์, ปัญหาเกี่ยวกับกรรมกรและผู้ใช้แรงงาน (กรุงเทพมหานคร : กรมแรงงาน, ๒๕๒๐), หน้า ๔.

๕. การตามอย่างกัน หรือการเคยได้รับผลสำเร็จของลูกจ้าง การพิพาทแรงงานหลายราย เกิดขึ้น เพราะลูกจ้าง เคยชินต่อการกระทำที่ เรียกร้องแล้วได้ตามต้องการ จึงทำการ เรียกร้องซ้ำอีกโดยไม่คำนึงว่าข้อตกลงจะหมดอายุความแล้วหรือไม่ บางทีเห็นกลุ่มอื่นทำการ เรียกร้องแล้วได้ผลก็เลียนแบบ เมื่อไม่ได้รับผลตามที่ต้องการก็ดำเนินการรุนแรงต่าง ๆ เพื่อบีบให้ฝ่ายนายจ้างยินยอมผ่อนปรนตามข้อ เรียกร้องของตน

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ คอยถ่วงดุลย์อำนาจซึ่งกันและกัน และนอกจากนั้น สมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ต้องมีแนวความคิดที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยด้วย สำหรับประเทศไทยนั้น ยังมีได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังเช่นประเทศตะวันตก แต่ก็มีสภาพแรงงานต่าง ๆ ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์เกิดขึ้น ซึ่งนับวันที่จะเข้มแข็งยิ่งขึ้น เพราะมีจำนวนมากขึ้นและเมื่อพิจารณาถึงความต้องการของกรรมกรส่วนใหญ่ที่ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้เหตุผลว่า กรรมกรต้องการประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยเป็นผลประโยชน์อันแท้จริงของกรรมกร ถ้าประเทศไทยไม่เป็นประชาธิปไตย กรรมกรก็มี แต่จะถูกกดขี่ข่มเหงเอาไรดเอาเปรียบ^๑ ดังนั้น จึงสมควรทำการวิจัยทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรว่า มีทัศนคติที่สนับสนุนหรือสอดคล้องประชาธิปไตยเพียงใดหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

ปัญหาของระบอบประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบอยู่คือ ความไม่เคยชินและความไม่พร้อมของประชาชนต่อระบอบดังกล่าว สำหรับในประเทศไทยนั้น เหตุผลดังกล่าว เป็นประโยชน์สำคัญต่อกลุ่มทหารที่ทำการรัฐประหารในประเทศ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการทำรัฐประหารบ่อยครั้งที่ผู้ทำรัฐประหารมีก่นำมากล่าวอ้างอยู่เสมอ แต่สำหรับผู้วิจัยแล้วมีความเห็นว่า ประชาชนไทยไม่พร้อมและไม่เคยชินต่อระบอบดังกล่าว ในระยะเริ่มแรกของ

^๑"สหภาพฯ รถไฟยื่นยื่นรับผิดชอบแถลงการณ์ ๓๖ สหภาพฯ." ตะวันใหม่

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าเราพิจารณาถึงกลุ่มบุคคลผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจะพบว่าบุคคลเหล่านั้นส่วนใหญ่มิใช่ประชาชนในระดับพื้นฐานของประเทศ หากแต่เป็นผู้ได้รับการศึกษาดีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มิได้มีส่วนร่วมด้วย หลักการของประชาธิปไตยประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่ทราบว่ามีอะไรบ้าง ทั้งนี้เพราะดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าระยะเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความคิดที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย

นับแต่ปี ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลาถึง ๔๗ ปี ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ประชาชนน่าจะพัฒนาความคิดของตนไปมากกว่าเดิม ความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของประชาชนน่าจะมีความขึ้น ทั้งนี้เพราะในช่วงระยะเวลา ๔๗ ปี ที่ผ่านมานั้น ประเทศไทยมีระบอบการปกครองผลัดเปลี่ยนกันระหว่าง ประชาธิปไตยกับเผด็จการ ในช่วงที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการของประชาธิปไตยในด้านต่าง ๆ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ และการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๗๖ แล้ว ก็ปรากฏว่ามีนักศึกษาออกทำการเผยแพร่หลักการของระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งน่าจะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

จากความเชื่อดังกล่าว จึงน่าจะจะได้ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มกรรมกรซึ่งนับวันแต่จะทวีบทบาทในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ว่าเป็นจริงหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้ถ้าผลการวิจัยเป็นไปตามแนวสมมติฐานเช่นว่านั้น แล้วก็จะสามารถปฏิเสธข้ออ้างถึงความไม่พร้อมในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยของคนไทยได้ แต่ถ้าผลการวิจัยยังคงยืนยันว่าประชาชนไม่พร้อมต่อระบอบประชาธิปไตยหรือมีทัศนคติทางการเมืองที่ขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตยในกรณีนี้ก็ควรที่ผู้ปกครองประเทศจะต้องพยายามหาวิธีปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาริวิจัยทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรครั้งนี้ เลือกศึกษาเฉพาะกรรมกรที่เป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร สาเหตุที่เลือกศึกษากรรมกรกลุ่มนี้ เพราะเป็นสหภาพที่มีสมาชิกมากที่สุดคือ ๗๒๒๑ คน^๑ และมีกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ นับว่าเป็นกลุ่มพลังที่มีอำนาจในการต่อรองเงื่อนไขต่าง ๆ กับฝ่ายบริหารในการรถไฟ ทั้งนี้เพราะถ้าหากมีการนัดหยุดงานแล้วย่อมก่อผลเสียแก่การรถไฟและแก่ประเทศชาติส่วนหนึ่งด้วย

ปรากฏการณ์บางอย่างที่แสดงให้เห็นถึงพลังงานทางการเมืองของกรรมกรกลุ่มนี้ได้แก่เมื่อครั้งที่สหภาพต่าง ๆ รวม ๓๖ สหภาพ ได้ร่วมกันออกแถลงการณ์ วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๒๐ โดยมีวัตถุประสงค์ให้รัฐบาลนิรโทษกรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ นั้น ต่อมาเมื่อข่าวปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ว่า แถลงการณ์ดังกล่าวเป็นแถลงการณ์เถื่อน แต่แล้วในวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๒๑ สหภาพแรงงานการรถไฟเพียงสหภาพเดียวก็ออกแถลงการณ์รับผิดชอบว่า สหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยมีส่วนในการออกแถลงการณ์นั้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันว่าแถลงการณ์ฉบับแรกมิใช่แถลงการณ์เถื่อน สหภาพฯ ยืนยันข้อเรียกร้องตามแถลงการณ์ฉบับนั้นทุกประการ (รายละเอียดมีปรากฏในภาคผนวก)

สำหรับจำนวนกรรมกรของสหภาพแรงงานการรถไฟที่อยู่ในกรุงเทพมหานครนั้นมี ๔,๑๑๙ คน^๒ ซึ่งทำงานอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้ คือ โรงงานมักกะสัน, โรงจักรดีเซล

^๑กรมแรงงาน, รายชื่อและสำนักงานสหภาพแรงงาน (กรุงเทพมหานคร : กรมแรงงาน, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔.

^๒สัมภาษณ์ วันชัย พรหมภา, เลขาธิการสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๒.

^๓ผู้วิจัยได้สำรวจจากสมุดทะเบียนสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย เมื่อ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๒.

(กรุงเทพฯ), สถานีรถไฟกรุงเทพฯ, โรงจักรธนบุรี, สถานีขนส่งสินค้าบางกอกน้อย, โรงจักรบางซื่อ และสถานีขนส่งสินค้าพลโยธิน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวมกรรมกรหญิงเข้าด้วย ทั้งนี้เพราะจากการตรวจสอบสมุทตะเบียนสมาชิกสหภาพแล้ว พบว่ากรรมกรหญิงมีจำนวนเพียง ๒๘๔ คน แต่กรรมกรชายมีจำนวนมากถึง ๓,๘๓๕ คน ซึ่งเป็นจำนวนที่แตกต่างกันมากเกินไปเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้วจะไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด

นิยามคำ

เพื่อความสะดวกและเกิดความเข้าใจตรงกัน จึงขอนิยามศัพท์บางคำที่ใช้ในวิจัยนี้ ดังต่อไปนี้

"กรรมกร" หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานรถไฟในตำแหน่งซึ่งไม่มีอำนาจการจ้าง ไลค่าจ้าง เลิกจ้างให้บำเหน็จหรือลงโทษผู้ปฏิบัติงานคนอื่น^๑

"เขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร" หมายถึง สถานที่ต่าง ๆ ดังนี้คือ โรงจักรดีเซล, โรงงานมีกกะสัน, โรงจักรธนบุรี, โรงจักรบางซื่อ, สถานีรถไฟกรุงเทพฯ, สถานีขนส่งสินค้าบางกอกน้อย และสถานีขนส่งสินค้าพลโยธิน

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตามกฎหมาย เช่น สิทธิของประชาชนในการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิดังกล่าวของประชาชนจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่บุคคลอื่น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

เผด็จการ เป็นระบอบการปกครองที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ประชาชนไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล

---

^๑ข้อบังคับสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย, หมวดที่ ๕, ว่าด้วยสมาชิกภาพข้อที่ ๓.

ปฏิวัติ เป็นการเปลี่ยนคณะรัฐบาลโดยใช้วิธีการรุนแรง ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และยังเป็น การเปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งด้วย

รัฐประหาร เป็นการเปลี่ยนแต่เพียงคณะผู้ปกครองประเทศ มิได้เปลี่ยนระบอบการปกครองด้วย

กบฏ เป็นการพยายามทำการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ประเทศกำลังพัฒนา หมายถึง ประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จากระบบดั้งเดิมไปเป็นระบบใหม่

แนวความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยถึงความรู้สึกนึกคิดของประชากรที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ทำได้ โดยการศึกษาวิจัยถึงทัศนคติ (attitude) ของประชากรต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งผลการวิจัยที่ปรากฏจะทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อสิ่งที่เราจะทำการศึกษว่าเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน

สำหรับความหมายของ "ทัศนคติ" นั้น นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้คือ Serttain ให้ความหมายว่า ความรู้สึกนึกคิดหรือความเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งหนึ่ง^๑ Daniel Datz อธิบายว่า ระดับความรู้สึก ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อวัตถุหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ในทางบวกหรือทางลบ^๒ Milton J. Rosenberg ให้

004437

^๑Arron Quin Serttain, Psychology Understanding Human Behavior (New York : McGraw-Hill, 1958), p. 280 อ้างใน สุวรรณ สุวรรณเวช, "ทัศนคติของนายตำรวจที่มีต่อการเมืองและการบริหารราชการ ศึกษาเฉพาะกรณี นายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกองรุ่นที่ ๑๐" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑.

^๒Daniel Katz, "Attitudes formation and Public Opinion," in Political Attitudes & Public Opinion, ed. Dan D. Nimmo and Charles M. Bonjean (New York : David Mckay Company, 1972), p. 13.

ความหมายว่า สภาพความโน้มเอียงของจิตใจที่เป็นไปในทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่ง ๆ^๑ สำหรับ L.L. Thurstone ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกับ Daniel Katz คือ ระดับความหมายมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง (psychological object) ซึ่งอาจจะเป็นอย่างใดหลายอย่าง เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย^๒

จากคำจำกัดความต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ ทักษะนี้ หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าเป็นไปในทางเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยต่อสิ่งนั้น ๆ

ทักษะนี้ของมนุษย์นั้น ย่อมประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ๓ ประการ ดังนี้คือ^๓

๑. องค์ประกอบทางความรู้ (cognitive component) หมายถึงความรู้ ความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือวัตถุใด ๆ

^๑Milton J. Rosenberg and Carl I. Hovland, "Cognitive, Affective, and Behavioral Components of Attitudes," in Attitude Organization and Change, ed. Carl I. Hovland and Milton J. Rosenberg (New Haven : Yale University) p.1.

^๒L.L. Thurston, "Comment," American Journal of Sociology, 52 (1946), p. 39. อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทักษะนี้ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๐), หน้า ๑.

^๓Phillip Zimbardo and Ebbe B. Ebbesen, Influencing Attitudes and Changing Behavior (California : Addison-Wesley Publishing Company, 1970) p. 7.

๒. องค์ประกอบทางความรู้สึกหรืออารมณ์ (affective component)

หมายถึง การประเมินสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล ความชอบหรือไม่ชอบหรืออารมณ์ที่ตอบสนองต่อวัตถุใด ๆ หรือบุคคล

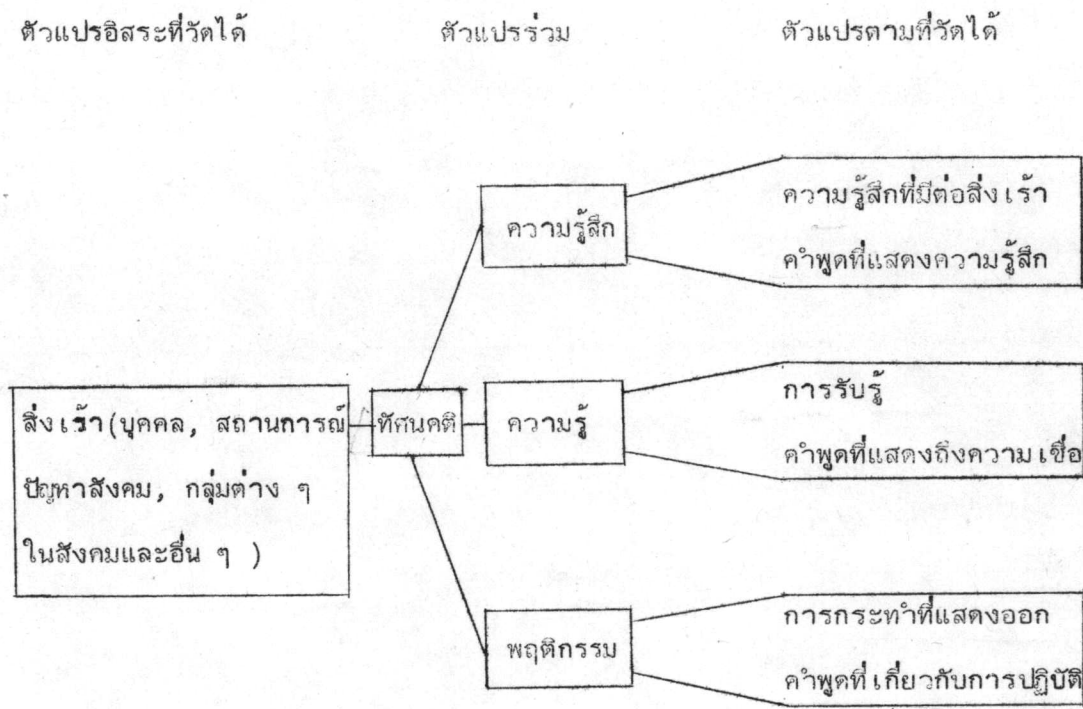
๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึง

พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อบุคคลหรือวัตถุใด ๆ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยจะเสนอแผนภูมิซึ่งแสดงองค์ประกอบของทัศนคติดังในรูปที่ ๑

รูปที่ ๑

องค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา : Philip Zimbardo and Ebbe E. Ebbesen, Influencing Attitudes and Changing Behavior. (California : Addison -- Wesley Publishing Company, 1970), p. 3.

สำหรับความหมายของคำว่า "ทัศนคติทางการเมือง" นั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ทัศนคติ เช่น Bernard Hennessy ให้ความหมายว่า หมายถึงความโน้มเอียงใด ๆ ที่มีต่อวัตถุทางการเมือง^๑ (political objects) ลิขิต ชีรเวทิน กำหนดความหมายว่าเป็นระดับความรู้สึกในทางดี (positive) หรือในทางที่ไม่ดี (negative) ต่อสิ่งต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์กับสังคม^๒ จากความหมายของคำว่า ทัศนคติ (attitude) และทัศนคติทางการเมือง (political attitude) นั้น จะพบว่า วัตถุ (object) ซึ่งในที่นี้หมายถึงอะไรก็ได้ อาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน เช่น นาย ก, นาย ข, กฏ, ระเบียบ ประเพณี หรือสหิการเมือง เป็นต้น^๓ จากคำจำกัดความของคำว่า ทัศนคติทางการเมือง ทั้งสองความหมายสามารถสรุปได้ดังนี้คือ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลว่าเป็นไปในทางที่สนับสนุนหรือคัดค้านต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในบริบทนี้หมายถึงทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ ดังนี้คือ การมีจิตใจต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย, การยึดมั่นในความสำคัญ คุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล, การเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล, ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง, ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และการปีความเชื่อมั่นในตนเอง, การมองโลกในแง่ดีและมีความไว้วางใจผู้อื่น, มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันราชการและการเมือง, รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล, เชื่อมั่นในความเสมอภาคของมนุษย์ และยึดถือถือถือการปกครองแบบประชาธิปไตย

---

^๑Bernard Hennessy, "A Headnote on the existence and study of Political Attitudes," in Political Attitudes and Public Opinion, p. 27.

^๒Likhit Dhiravegin, "General Character of the Elite," in Political Attitudes of the Bureaucratic Elite and Modernization in Thailand (Bangkok : Thammasat University, 1972), p. 4.

^๓อำพล สิงห์โกวิท. "การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ." รัฐศาสตร์นิเทศ ๔ (กันยายน ๒๕๑๑) : ๑๑๐.

การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (political socialization)

ในการศึกษาทัศนคติทางการเมือง จำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองว่าเป็นไปในรูปแบบใด กล่าวคือ สนับสนุนเผด็จการคัดค้านประชาธิปไตย หรือคัดค้านเผด็จการสนับสนุนประชาธิปไตยนั้น มีสาเหตุมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลาในสังคมที่บุคคลนั้นได้รับตั้งแต่ระยะเวลาที่เป็น เด็กจนกระทั่งเติบโต เป็นผู้ใหญ่อะไรอย่างเช่น การที่คนไทยส่วนใหญ่มีบุคคลิกภาพเผด็จการสูงกว่าคนอเมริกันส่วนใหญ่ นั้นเป็นผลมาจากกระบวนการอบรมในแต่ละสังคมนั้นเอง^๑

สำหรับความหมายของกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้คือ Gabriel A. Almond^๒ กำหนดว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้คนได้รับทัศนคติทางการเมืองและมีพฤติกรรมต่าง ๆ อุษณีย์ ฉัตรานนท์^๓ ให้ความหมายว่า หมายถึงการศึกษากระบวนการในการสร้างและค่อย ๆ ทัศนคติ เปลี่ยนแปลงแนวโน้ม ทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อของบุคคล ตั้งแต่ในวัยเด็กเมื่อเริ่มก้าวเข้ามา มีบทบาทในสังคม จนกระทั่งเจริญวัย และณรงค์ สินสวัสดิ์^๔ ได้ให้ความหมายว่า คือ

---

^๑ณรงค์ สินสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๒๔.

^๒Gabriel A. Almond, "Political Process," in Comparative Politics Today : A World View, ed. Gabriel A. Almond (Boston : Little, Brown and Company, 1974), p. 44.

^๓อุษณีย์ ฉัตรานนท์. "แนวทางการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการ Political Socialization รัฐศาสตร์นิเทศ ๘ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๑๗) : ๘.

^๔ณรงค์ สินสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง, หน้า ๒๕.

การที่สังคมถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยมบุคคลิกภาพให้แก่บุคคลในสังคม จากคำจำกัดความต่าง ๆ สรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับซึ่งทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบุคคลิกภาพ ตั้งแต่ในวัยเด็กจนกระทั่งเจริญเติบโต ทั้งนี้โดยผ่านทางหน่วยต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว, สถาบันการศึกษา, กลุ่มเพื่อน เป็นต้น

กระบวนการอบรมกล่อมเกลา (socialization process) ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ^๑

๑. ขั้นมูลฐาน เป็นระยะเวลาที่ทารกได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นระยะที่เด็กจะเรียนรู้ทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์ของบทบาทต่าง ๆ ของบุคคล ความรู้ทั่วไป และสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็น ซึ่งคนในสังคมนั้นควรเรียนรู้
๒. ขั้นที่ก่อให้เกิดบุคคลิกภาพของบุคคล เป็นระยะที่ประสบการณ์ต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อจิตใต้สำนึก และจะกำหนดบุคคลิกภาพมูลฐานของบุคคลคนนั้น ในตอนนี้ บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือที่เรียกว่า มีเอกลักษณ์ (identity) สมบูรณ์ด้วยสถานะทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น การระบายออกซึ่งอารมณ์ เป็นต้น
๓. ขั้นที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งเป็นระยะที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึกถึงโลกการเมืองรอบ ๆ ตัวเขา และได้รู้ มีทัศนะและเข้าใจถึงเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ

---

^๑Lucian W. Pye, Politics, Personality and Nation Building : Burma's Search for Identity (New Haven : Yale University Press, 1966), p. 45-46 อ้างใน กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง," ใน วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๓๘.

๔. ชั้นที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกการเมือง "ที่ไม่คัมภีร์กรรม" (passive) มาเป็นผู้ที่เข้าร่วมมีบทบาททางการเมืองชั้นนี้ เรียกว่ากระบวนการสรรหาทางการเมือง (political recruitment process) ในช่วงนี้ คน ๆ นั้นจะมีความเข้าใจการเมืองลึกซึ้ง และจะมีทัศนคติทางการเมืองหรือที่เรียกว่า "บุคลิกภาพทางการเมือง" ชัดเจน และถาวรกว่าเดิม

ในการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมืองนั้น จะต้องมีหน่วย (agent) ให้การอบรมแก่บุคคลหน่วยต่าง ๆ มีดังนี้ คือ^๑

๑. ครอบครัว มีอิทธิพลทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมต่อชีวิตและเป็นหน่วยแรกที่ให้การศึกษา, เรียนรู้แก่บุคคล ครอบครัวใดทำหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ยอมให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เด็กก็จะมองการตัดสินใจดังกล่าวว่าเป็นลักษณะของอำนาจนิยม แต่ถ้าหากว่าเด็กได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เด็กก็จะมีความกล้าแสดงออก ซึ่งเมื่อเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็จะมีส่วนช่วยให้เด็กเข้ามีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้น ในครอบครัวของชาวตะวันตก เช่น สหรัฐและอังกฤษนั้น เหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในทางการเมืองนั้น จะมีการนำมาพูดกันในครอบครัว ดังนั้น การปรึกษาหารือจึงเกิดขึ้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นวิธีหนึ่งของกระบวนการอบรมกล่อมเกลาส่งผลให้เด็กรู้จักมีความอดทนต่อผู้มีความคิดในทางการเมืองแตกต่างไปจากตน

๒. โรงเรียน ผู้ที่ได้รับการศึกษานั้น มีความรู้สึกถึงผลกระทบทางการเมืองที่จะนำมาสู่ตนมาก และบุคคลพวกนี้จะเป็นผู้ที่ให้ความสนใจต่อการเมืองมาก สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ให้ความรู้แก่เด็ก ซึ่งรวมไปถึงการเมืองด้วย นอกจากนี้ ยังทำการถ่ายทอดคำนิยม และทัศนคติให้แก่เด็กด้วย

^๑Gabriel A. Almond. "Political Process," p. 47-49.

๓. กลุ่มเพื่อน ในกลุ่มเพื่อนนี้ สมาชิกของกลุ่มจะมีสถานภาพ เท่าเทียมกัน และมีความผูกพันกันแน่นแฟ้น สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะเลียนแบบเพื่อน เพราะว่าตนชอบหรือยอมรับนับถือหรือมีฉะนั้นก็เป็นเพราะว่า เขาต้องการที่จะเหมือนเพื่อนเขา ดังนั้น กลุ่มเพื่อนจึงอบรมกลุ่ม เกลาสมาชิกของกลุ่มโดยการจูงใจ หรือบีบคั้นสมาชิกในกลุ่มให้ทำตาม และให้มีทัศนคติเหมือนกัน สมาชิกในกลุ่มเพื่อนจะกลายมาเป็นผู้ที่สนใจการเมือง หรือคอยติดตามเหตุการณ์ทางการเมือง ทั้งนี้เพราะว่าเพื่อนของตนได้ทำเช่นนั้น ดังนั้น เราจึงเห็นได้ว่าบุคคลแต่ละคนจะปรับปรุงแก้ไข พฤติกรรมของตนให้เหมือนเพื่อน ทั้งนี้ เพื่อจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อน

๔. กลุ่มอาชีพ สถานที่ทำงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรตามแบบและนอกแบบ เป็นต้น สถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้ ช่วยให้สมาชิกในสถานที่นั้น ๆ ได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความเชื่อ และทัศนคติซึ่งกันและกัน สมาชิกจะปฏิบัติตามเหมือน ๆ กัน ในสิ่งที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับกลุ่มตน

๕. สื่อมวลชน ในปัจจุบันนี้ ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะว่าสื่อมวลชนตีพิมพ์ และการติดต่อสื่อสารก็สะดวก สื่อมวลชนเมื่อได้เสนอข่าวสารออกไปแล้วย่อมส่งผลให้บุคคลผู้รับทราบข่าวสารเกิดทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ

๖. การติดต่อทางการเมืองโดยตรง บุคคลแต่ละคนนั้น ถ้าหากว่ามีคนใดคนหนึ่งได้รับการเพิกเฉย, ไม่เอาใจใส่จากหมู่คณะตนหรือถ้าได้รับการปฏิบัติจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดี ก็จะทำให้ความคิดทางการเมืองของบุคคลผู้นั้นแตกต่างไปจากผู้อื่น แต่ถ้าหากว่าได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐดี ก็จะทำให้บุคคลผู้นั้นมีทัศนคติที่ดี และพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย

หน่วยต่าง ๆ ที่ให้การอบรมกลุ่ม เกลาจะมีอิทธิพลต่อค่านิยม ทัศนคติ ความรู้ มากน้อยขึ้นลงไม่เท่ากัน บางครั้งการอบรมในระดับครอบครัวจะมีอิทธิพลมากกว่าระดับเพื่อนฝูง และสถาบันที่เป็นทางการ เช่น โรงเรียน และมหาวิทยาลัย แต่บางครั้งการอบรม

ในระดับปลายจะมีอิทธิพลมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักจิตวิทยาและอ้างอิงกันบ่อยครั้งในบรรดานักรัฐศาสตร์ว่า สถาบันครอบครัวนั้นมีอิทธิพลมากที่สุดในการกำหนดพื้นฐานอารมณ์และสร้างรากฐานแนวโน้มนำทางการเมืองในแต่ละบุคคลขึ้นมา โดยที่ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก และมีอิทธิพลครอบคลุมความสนใจของเด็กตั้งแต่แรกเริ่มมา การเรียนรู้ในระยะนี้ ย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาแนวโน้มนำทางการเมืองของเด็กในอนาคต^๑

ผู้วิจัยขอเสนอทวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของหน่วยต่าง ๆ ในการให้การอบรมกล่อมเกล่าทางการเมือง ดังนี้คือ สถาบันครอบครัว เนื่องจากครอบครัวของคนไทยส่วนใหญ่แล้วให้ความสำคัญอย่างมากต่อบทบาทและอิทธิพลของบิดาทั้งนี้เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วบิดาเป็นผู้มีหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว ปกป้องคุ้มครองครอบครัว ดังนั้น ในสังคมไทยจึงมักยึดถือ เอาบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต้องเคารพ เชื่อฟังการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จึงมักเป็นหน้าที่ของบิดาโดยที่สมาชิกภายในบ้านไม่มีใครมีโอกาสร่วมตัดสินใจหรือให้คำแนะนำได้ จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงทำให้กรรมกรโดยส่วนใหญ่มักมีลักษณะอำนาจนิยมมาตั้งแต่เด็ก.

ต่อมาเมื่อกรรมกรเข้าโรงเรียน กรรมกรจะได้รับการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จึงทำให้มีทัศนะกว้างขวางขึ้นตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความคิดว่าทัศนะของกรรมกรในช่วงนี้ไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมมากนัก

กลุ่มเพื่อน มีส่วนช่วยให้กรรมกรมีทัศนะความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพราะการที่คนเราเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ จนเกิดความสนิทสนมกันพอสมควร บุคคลนั้นย่อมจะมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกับเพื่อนคนอื่น ๆ ของตน ทั้งนี้เพื่อว่าตนเองจะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่มได้

---

^๑ อุษณีย์ ฉัตรานนท์. "แนวทางการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการ Political Socialization," หน้า ๑๒-๑๓.

กลุ่มอาชีพ เมื่อกรรมกรเข้ามาทำงานร่วมกัน ความใกล้ชิดย่อมมีมากขึ้น และเนื่องจากเป็นสมาชิกของสหภาพฯ เดียวกัน ความผูกพันในระหว่างกรรมกรย่อมมีมากขึ้น นอกจากนั้นสหภาพฯ นี้ยังเป็นสหภาพฯ ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงพอสมควร ทางสหภาพฯ ได้จัดพิมพ์ข่าวสารสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยเพื่อชี้แจงข้อเรียกร้องและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสหภาพฯ ให้สมาชิกทราบอยู่เสมอ ในบางครั้งก็มีบทความเกี่ยวกับสหภาพแรงงานกับการเมืองซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่สมาชิกด้วย

สำหรับสมาชิกที่อยู่ต่างจังหวัดนั้น ทางสหภาพฯ ได้แจกข่าวสารสหภาพฯ ที่จัดพิมพ์ขึ้นไปให้ยังสถานที่ทำงานต่าง ๆ และทางสหภาพฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ของสหภาพฯ ไปอบรมให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองและกฎหมายแรงงานแก่สมาชิกในต่างจังหวัดเป็นประจำทุกปี จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงอาจมีส่วนช่วยให้กรรมกรมีทัศนคติและค่านิยมที่คล้อยลึกลง

สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองแก่กรรมกร เช่นกัน แต่ก็ไม่เท่ากับกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้เพราะมีลักษณะไม่ใกล้ชิดเท่ากับกลุ่มกลุ่มอาชีพ ถึงแม้สื่อมวลชนมีหลายประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ก็มีหลายฉบับ แต่อย่างไรก็ตามไม่สามารถแน่ใจได้ว่า กรรมกรทุกคนจะสนใจข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนเสมอไป ดังนั้น จึงมีส่วนทำให้ความรู้ทางการเมืองของกรรมกร เพราะฉะนั้น อิทธิพลของสื่อมวลชนคงมีต่อกรรมกรเหมือนกัน แต่ไม่มากนักการติดต่อทางการเมืองโดยตรง มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ความคิดเห็นของกรรมกรกลุ่มนี้อยู่บ้างเหมือนกัน กล่าวคือ โดยส่วนใหญ่แล้วกรรมกรกลุ่มนี้ จะก่อการประท้วง เช่น หยุดงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก็ต่อเมื่อฝ่ายบริหารในการรถไฟฯ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้กับกรรมกร ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นฝ่ายบริหารให้ทำตามข้อตกลงดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่ากรรมกรคงจะไม่พอใจเพียงฝ่ายบริหารเท่านั้น มิได้เกินเลยไปจนถึงการไม่พอใจระบบการเมืองด้วย

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดว่าหน่วยที่มีอิทธิพลต่อกรรมกรมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอาชีพดัง เหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว

การอบรมกลุ่มเกลานั้น เกิดขึ้นอยู่เสมอมิได้หยุดนิ่งเฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น บุคคลเมื่อโตขึ้นย่อมได้รับการอบรมกลุ่มเกล่า เช่น เกิดขึ้นโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ซึ่งจะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมือง นอกจากนี้ ยังช่วยเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เก่า ๆ และสร้างทัศนคติทางการเมืองและค่านิยมใหม่ ๆ การที่เคนเราสนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกย่อมทำให้ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ทำให้เกิดการทบทวนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอันเก่า ๆ บุคคลผู้หนึ่งซึ่งไม่เคยไปออกเสียงเลือกตั้ง เข้าร่วมทางการเมือง จะพบว่าการรับรู้ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะ จากการที่ได้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดดังกล่าวข้างต้น^๑

สมมติฐาน

การที่จะนำระบอบประชาธิปไตยมาปกครองประเทศให้ประสบผลสำเร็จนั้น ประชาชนภายในชาติจำเป็นต้องมีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ส่วนการที่จะทราบถึงทัศนคติทางการเมืองของประชาชนนั้น สามารถทำได้โดยการวิจัย ในปัจจุบันนี้ได้มีการวิจัยทัศนคติทางการเมืองของประชาชนบางกลุ่มแล้ว เช่น ตำรวจ และทหาร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาและฐานะดี แต่สำหรับในกลุ่มประชากรระดับพื้นฐานยังมิได้ทำการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการวิจัยกับกรรมกรในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประชาชนระดับพื้นฐานของประเทศและนอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ ดังนั้น จึงน่าจะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่ากรรมกรในต่างจังหวัด

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ไว้ดังนี้ คือ อายุ ประเภทของพนักงาน ได้แก่ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานการรถไฟ และกรรมกรขนส่ง ตัวแปรสุดท้าย คือ สถานภาพที่ดำรงอยู่ในสหภาพฯ

---

^๑Richard E. Dawson and Denneth Prewitt, Political Socialization. Boston : Little, Brown and Company 1969), p. 59.

กล่าวคือ สมาชิกธรรมดาและกรรมการบริหารของสหภาพฯ ตัวแปรตาม (dependent variables) มีดังนี้คือ การมีจิตใจต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย การยึดมั่นในความสำคัญ คุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล การเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและ การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดี และมีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันราชการและการเมือง รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล เชื่อมั่นในความเสมอภาคของมนุษย์ และยึดถือคติการปกครองแบบประชาธิปไตย

สมมติฐานในการวิจัย

๑. กรรมการส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตย
๒. กรรมการที่มีอายุน้อย มีทัศนคติทางการเมืองสอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่ากรรมการที่มีอายุมาก
๓. กรรมการประเภทลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวและพนักงานการรถไฟ มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่ากรรมการขนส่ง
๔. กรรมการขนส่งส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยในระดับต่ำ
๕. กรรมการที่ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของสหภาพฯ มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่าสมาชิกธรรมดา

ข้อจำกัดในการวิจัย

๑. การวิจัยนี้กระทำในวงแคบมาก คือ ทำการวิจัยเฉพาะกรรมการที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยจึงนำมาใช้ได้เพียงเชิงเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยของผู้อื่น แต่ไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นทัศนคติทางการเมืองของกรรมการทั้งสหภาพฯ ได้ ซึ่งถ้าสามารถทำได้ทั่วประเทศ ก็จะทำให้งานวิจัยนี้มีคุณค่ามากขึ้น

๒. แบบสอบถามที่ได้รับคืนนั้น ปรากฏว่าที่โรงงานมักกะสัน ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปจำนวน ๔๑๐ ชุด แต่ได้รับคืนเพียง ๑๖๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๗๓ เท่านั้น

๓. จากการสัมภาษณ์กรรมการขนส่ง แต่เดิมผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ปรากฏว่าทำการสัมภาษณ์ได้เพียง ๔๐ คน อุปสรรคที่สำคัญคือ กรรมการหลายคนปฏิเสธที่จะให้การสัมภาษณ์ ทั้ง ๆ ที่ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ว่าจะนำไปใช้ในการศึกษาอย่างแท้จริงแล้วก็ตาม

ผู้วิจัยมีความคิดว่า ถ้าได้รับแบบสอบถามเพิ่มและทำการสัมภาษณ์ได้มากกว่านี้ ผลการวิจัยย่อมมีความค่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

การเสนอรายงานการวิจัย

หลังจากที่ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของปัญหาและสมมติฐานในการวิจัยแล้ว ในบทถัดไปจะนำเสนอ "แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมาของสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย" เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมืองของกรรมการอันเป็นประเด็นหลักในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

ส่วนบทที่ ๓ จะเป็นการเสนอกระบวนการวิจัยในรายละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ ส่วนบทที่ ๔ เป็นการเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะเสนอในลักษณะภาพรวมก่อน หลังจากนั้น จะแยกวิเคราะห์ให้ละเอียดลงไปเพื่อตรวจสอบแง่มุมต่าง ๆ ตามสมมติฐานในการวิจัยที่ระบุไว้แล้วข้างต้น และในบทสุดท้ายจะเป็นการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเรื่องนี้ทั้งหมด